

СЛОВНИК

Виховання – планомірний та цілеспрямований вплив на свідомість і поведінку людини з метою формування певних установок, понять, принципів, ціннісних орієнтацій, що забезпечує умови для її розвитку, підготовку до громадського життя і праці.

Відповідальність – категорія етики, що відображає соціальне і морально-правове ставлення особистості до суспільства, окремих осіб, людства в цілому, до самої себе. Це покладений на когось або взятий на себе обов'язок відповідати за певну ділянку роботи, справу, дії, вчинки, слова.

Дискримінація – обмеження або позбавлення прав окремих груп населення за прикметами расової або національної приналежності, соціального походження, політичних поглядів, статі тощо.

Дискусія – інтерактивний метод роботи з групою, що надає можливість учасникам групової роботи висловити свою думку з того або іншого питання на підставі своїх знань і попереднього досвіду, а також розширити, поглибити його, а в ряді випадків і змінити на протилежне.

Дружба – приязні стосунки між людьми, які ґрунтуються на взаємній повазі, симпатії та відданості.

Духовне здоров'я людини – визначається багатством духовного світу особистості, знанням і сприйняттям духовної культури (цінностей освіти, науки, культури, мистецтва, релігії, моралі, етики тощо), включає рівень свідомості, особливості світогляду, життєвої самоідентифікації, ставлення до сенсу життя, оцінку власних здібностей і можливостей, їх реалізації відповідно до індивідуальної ментальності.

Емоції – психічне відображення у формі безпосереднього пристрасного переживання змісту життєвих явищ і ситуацій, обумовлених ставленням до дійсності, до особистого і навколишнього життя.

Емпатія (грец. **Empatheia** – співпереживання) – це пізнання людиною внутрішнього світу інших людей, їх думок і відчуттів, співпереживання і співчуття по відношенню до інших людей.

Життєва позиція – внутрішня установка, обумовлена моральними і психологічними якостями особистості, яка відображає її суб'єктивне ставлення до суспільства. Це узагальнена система поглядів особистості на своє місце і роль у житті, життєдіяльності суспільства, принципів соціально значущої поведінки. Це основний показник особистісного розвитку індивіда.

Життєві навички – здатність до адаптивної та позитивної поведінки, що дозволяє індивідууму ефективно справлятися з потребами та проблемами повсякденного життя. Зокрема, це група психологічних знань та міжособистісних навичок, котрі допомагають людям приймати поінформовані рішення, вирішувати проблеми, критично та творчо мислити, продуктивно спілкуватися, будувати здорові стосунки, перейматися почуттями інших людей, управляти своїм життям у здоровий та продуктивний спосіб.

Засоби масової інформації – радіо, телебачення, друковані видання, Інтернет.

Захоплення – інтерес до кого-небудь або чого-небудь, який супроводжується значним емоційним підйомом.

Здоров'я людини – стан повного фізичного, духовного і соціального добробуту людини, а не лише відсутність у неї хвороб та інших вад.

Здоровий спосіб життя – усвідомлене, активне ставлення до власного здоров'я, акумулювання певних позитивних або нейтралізація негативних факторів, зовнішніх і внутрішніх; спосіб життєдіяльності людини, метою якого є формування, збереження і зміцнення здоров'я. До основних складових здорового способу життя належать: рівень культури суспільства й особи; місце здоров'я серед потреб людини; мотивації збереження і зміцнення здоров'я; установка на довге здорове життя; навчання засобам збереження і зміцнення здоров'я.

Знання – сукупність відомостей з будь-якої галузі, набутих у процесі навчання, дослідження тощо; пізнання дійсності в окремих її проявах і в цілому.

Знання корисні – передбачають розуміння особою світу і фактів життєдіяльності на основі володіння певної інформації, що спрямована на збереження її здоров'я та життя.

Небезпечні знання – передбачають розуміння особою світу і фактів життєдіяльності на основі володіння певної інформації, що несе в собі ризик для її здоров'я та життя.

Інтерактивні методи навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної та комунікативної діяльності, в якій людина, що навчається, залучається до групового процесу та має можливість не тільки засвоювати тематичний матеріал, а й висловлюватися з приводу того, що вона розуміє, відчуває, знає, думає по відношенню до групової діяльності.

Кохання – почуття глибокої сердечної прихильності до іншої особи; високий ступінь емоційного позитивного ставлення, яке виділяє об'єкт з-поміж інших та ставить його у центр власних життєвих потреб та інтересів.

Мислення – процес пізнавальної діяльності індивіда, який характеризується узагальненим і опосередкованим відображенням дійсності (аналіз, синтез, узагальнення і т. ін.).

Мислення критичне – мислення, спрямоване на оптимальне використання отриманих раніше знань, вмінь і навичок та використання певних стратегій, які підвищують вірогідність отримання бажаного результату або вирішення проблем.

Мотив – це усвідомлювана причина, що лежить в основі вибору дій та вчинків особистості.

Настрій – загальний емоційний стан, який протягом певного проміжку часу забарвлює переживання й діяльність людини і виступає в якості позитивного чи негативного емоційного фону її психічного життя.

Психічне здоров'я людини – характеризується особливостями психічних процесів, властивостей мислення, характеру, психоемоційного типу (збудженість, емоційність, чутливість, потреби, мотиви, стимули, установки, цілі, уявлення, почуття тощо), які зумовлюють силу і швидкість реакцій на ситуації, рівень стресу тощо.

Повага – позитивне ставлення до людини з боку оточення, що ґрунтується на визнанні її чеснот.

Поведінка – сукупність вчинків, дій. Це реакція організму на будь-яке подразнення або вплив ззовні.

Потреби – складові життєдіяльності, необхідні для функціонування і розвитку організму, людської особистості, соціальної групи, суспільства в цілому; спонукальна причина діяльності (потреби поділяються на матеріальні – потреби в одязі, їжі, помешканні, теплі тощо, духовні – потреби в спілкуванні, набутті знань, творчості, самореалізації тощо, соціальні – потреби людини в медичному обслуговуванні, у вихованні дітей, у вільному часі, відпочинку, в гідних умовах праці і навчання).

Почуття – емоційні переживання людини, в яких відбивається ставлення індивіда до певних предметів чи процесів навколишнього світу.

Похвала – це висловлене схвалення вчинків, поведінки і діяльності людини.

Право – сукупність загальноприйнятих норм, встановлених або санкціонованих державою, що надають можливість людині здійснювати певну діяльність та реалізуватись як особистість.

Прийняття рішення – послідовність дій, які ведуть до досягнення мети, наприклад розв'язання проблеми, вирішення складної ситуації.

Рішення – дія, до якої людина вирішила вдатися після обміркування ситуації, з якої потрібно знайти вихід.

Рішення відповідальне – продуманий намір, що передбачає дії, які мають бути виконані, та особисту відповідальність за їх наслідки.

Ризик – ситуативна характеристика діяльності, що полягає у невизначеності її результату і можливих несприятливих наслідках у випадку невдачі.

Родина – група людей, що складається з батьків, дітей, онуків і близьких родичів.

Самоконтроль – контроль, що здійснюється людиною щодо власних дій та емоцій. Самоконтроль виражається в усвідомленні та оцінці власних дій, психічних процесів і станів, у вмінні оцінювати правильність своїх слів, вчинків у процесі діяльності та вчасно змінювати їх відповідно до ситуації.

Самооцінка – оцінка особистістю самої себе, своїх можливостей, якостей та місця серед інших людей; важливий регулятор поведінки, від якого залежать взаємостосунки людини з навколишнім світом, її критичність, вимогливість до себе, ставлення до своїх успіхів та невдач. Разом з тим самооцінка впливає на ефективність діяльності та подальший розвиток особистості.

Самоповага – повага до самого себе, визнання власних чеснот; позитивний образ самого себе, який включає сприйняття себе і почуття особистої гідності, які ґрунтуються на погляді на себе з позицій щирої і безумовної любові; розвивається завдяки відчуттю причетності, компетентності і здатності цінувати себе.

Сім'я – група людей, що можуть проживати разом. Складається з чоловіка, жінки та дітей, згуртованих спільною діяльністю, інтересами, взаємопідтримкою та взаємотурботою.

Сімейні традиції – історично складений і переданий із покоління в покоління досвід суспільного життя, норми поведінки, смаки.

Сімейні цінності – фундаментальні сімейні блага, які забезпечують функціонування і розвиток сім'ї.

СНІД – синдром набутого імунодефіциту, тобто хвороба, викликана ВІЛ. “Синдром” – низка ознак (симптомів), що вказують на наявність якоїсь хвороби чи стану. “Набутого” – такого, що з'явився протягом життя, а не від народження. “Імунного” – стосується імунної системи, яка забезпечує захист людини від мікроорганізмів, що спричиняють хворобу. “Дефіцит” – відсутність чого-небудь, у даному випадку захисної реакції імунної системи людини на наявність в організмі шкідливих бактерій.

Соціальне здоров'я людини – характеризується рівнем соціалізації особистості, ставленням до норм і правил, прийнятих у суспільстві, соціальними зв'язками з людьми і соціальними інститутами, набутим соціальним статусом та прагненням до його підвищення в межах діючих законів і моральних традицій, джерелами і рівнем доходів і витрат тощо.

Спілкування – процес обміну інформацією. Це складний багатоплановий процес установлення та розвитку контактів між людьми, який породжується потребами в спільній діяльності, містить у собі обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття та розуміння партнера у спілкуванні.

Спосіб життя – це спосіб взаємодії людини із середовищем, яке її оточує, її поведінка, яка обумовлена особистісною позицією щодо власного життя та здоров'я. Спосіб життя включає три категорії: рівень життя, якість життя і стиль життя. Стиль життя людини впливає на її здоров'я та залежить від неї самої.

Ставлення – це власні нахили, уподобання, а також суб'єктивні оцінки, що схиляють особу діяти чи реагувати у передбачуваний спосіб.

Ставлення відповідальне – характер ставлення до людей, суспільства, навколишнього середовища тощо, який базується на усвідомленні власних обов'язків

і власної відповідальності.

Стигматизація – це процес знецінювання людей, які мають алкогольну чи наркотичну залежність або живуть з ВІЛ/СНІДом. Стигматизація може проявлятися через образливі висловлювання, прояв агресії тощо. Стигматизація та дискримінація можуть породжувати самостигматизацію (знецінення людиною власної особистості).

Стрес – особливий стан фізичного й психічного напруження, що виникає у відповідь на різноманітні екстремальні впливи навколишнього середовища.

Соціальний тиск – дія, спрямована на кого-небудь з метою нав'язування власних ідей, стилів поведінки; насилля над волею. Це соціальна сила (інші люди, реклама), що впливає на свідомість людини.

Стилі батьківства – образ дій батьків, який характеризується певними прийомами виховання і спілкування з дитиною. Розрізняють авторитарний, авторитетний, ліберальний та індиферентний стилі батьківства.

Фактор – умова, чинник, рушійна сила, причина будь-якого процесу чи явища.

Фактор ризику – це умова, яка підвищує ризик появи негативних наслідків у випадку потрапляння людини в ситуацію, пов'язану із ризиком для її здоров'я та життя.

Фактор захисту – це умова, яка зменшує ризик появи негативних наслідків у випадку потрапляння людини в ситуацію, пов'язану із ризиком для її здоров'я та життя.

Фізичне здоров'я людини – характеризується особливостями анатомічної будови тіла, рівнем фізичного розвитку органів і систем організму, якості фізіологічних функцій у різних умовах довкілля під час спокою та руху.

Усвідомлене батьківство – відповідальна взаємодія батьків (чи осіб, які їх замінюють) між собою, іншими членами сім'ї, включаючи дітей, результатом якої є створення найбільш сприятливих умов для повноцінного розвитку дитини на всіх етапах її життя.

ЮНІСЕФ – Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) – є єдиним агентством Організації Об'єднаних Націй, діяльність якого спрямована виключно на забезпечення інтересів дітей. Основним завданням Дитячого фонду ООН є захист прав дітей в усьому світі, допомога у забезпеченні їх основних потреб та розширення можливостей для реалізації потенціалу дітей і підлітків в усіх країнах світу. Створений напершій сесії Генеральної Асамблеї ООН у 1946 році ЮНІСЕФ має повноваження сприяти координації зусиль урядових, недержавних та комерційних організацій всіх країн світу задля створення всесвітнього руху з метою забезпечення виживання, захисту та розвитку дітей. За діяльність щодо покращення становища дітей в усьому світі ЮНІСЕФ було відзначено Нобелівською премією миру за 1965 рік.

У 1997 році ЮНІСЕФ відкрив постійне представництво в Україні. ЮНІСЕФ здійснює свою допомогу через підтримку ініціатив, які пропонуються як державними органами, так і громадськими організаціями. ЮНІСЕФ співпрацює з Міністерством України у справах сім'ї, дітей та молоді, Міністерством охорони здоров'я, Міністерством освіти і науки, Міністерством внутрішніх справ, Державним комітетом статистики, іншими урядовими та громадськими організаціями.

Зокрема, програма співпраці між ЮНІСЕФ та Урядом України передбачає наступні пріоритетні цілі:

— створення законодавчої бази та відповідного соціального середовища, що забезпечує інтереси та права дітей і молоді згідно з Конвенцією про права дитини;

— охорона здоров'я та підтримка гармонійного розвитку немовлят і дітей в ранньому дитинстві;

— захист молоді від факторів, що загрожують їхньому здоров'ю та розвитку, а саме інфекції ВІЛ/СНІД, вживання наркотичних речовин та алкоголю, насильства в сім'ї, підліткової вагітності, самогубства;

— соціальна адаптація та захист інтересів дітей, які залишились без опіки батьків, сиріт, інвалідів, безпритульних та дітей-правопорушників.